

БОРИСЛАВ БОЈИЋ*
АЛЕКСАНДАР РАДОВАНОВ
Правни факултет за привреду и
правосуђе
Нови Сад

УДК 173:343.3/.7
Прегледни рад
Примљен: 12.02.2018
Одобрен: 03.03.2018
Страна: 445-459

НАСИЉЕ МЕЂУ ИНТИМНИМ ПАРТНЕРИМА

Сажетак: Насиље у породици дуго није било идентификовано ван „брачних обавеза” и чак се сматрало нормалним, као што се и данас сматра у многим културама. Временом је дошло до развоја свести, нарочито после 90-их година 20. века када су законодавства широм света почела да обрађају пажњу на овај вид насиља. Насиље над интимним партнерима није ограничено на брак ни на физичко и сексуално насиље, а ни на хетеросексуалне парове. Српско законодавство се све успешније бори да ухвати корак са осталима, угледајући се на прогресивне примере из околине.

Кључне речи: насиље, насиље у породици, сексуално насиље, емоционално насиље, физичко насиље, законодавство, интимни партнери

Увод

Насиље је једна од ствари које највише доносе трауме, доносе унижење човека и уништавају самопоуздање. Нарочито је проблематично када насиље дође од најближих – пријатеља, деце, родитеља, рођака, партнера или брачних другова. У том смислу је домаће насиље или насиље у породици једно од најтежих облика насиља. Насиље између брачних другова, о коме ће овде бити више речи, је можда само мало мање лоше и уништавајуће од насиља над децом и насиља деце над родитељима.

Након историјског увода, позабавићемо се случајевима насиља по свету, у различитим културама и законодавствима, а на крају подвући паралеле са српским законодавством и ситуацијом у нашој земљи.

Историјски, наила према супружницима је било и нажалост, биће га. Многе цивилизације су у свом културном ткиву имале уткану прећутну или чак законску или обичајну сагласност да је жена власништво мушкарца или пак, инфериорна те он може да њоме „располаже” или да је „коригује” насилним средствима, васпитним дакако.

---

* borislav.bojic@gmail.com

Први забележени случај употребе термина „домаће насиље” у енглеском у смислу „насиље у породици” у савременом контексту, бележе педантни Британци, и то у говору Џека Ешлија Парламенту Уједињеног Краљевства 1973. године.¹ Дотад се „домаће насиље” користило у енглеском за уличне немире у самој земљи, за разлику од насиља које врше стране државе.² Касније је термин почео да буде превођен на многе друге језике, како су се друштва прво широм Европа а затим и света почела суочавати са тиме да такво насиље постоји и да није прихватљиво. За термином су следиле и законске последице и наравно, оквири.

Традиционално се насиље у породици углавном асоцира са физичким насиљем, и често се назива „малтретирање жене” или „тучење жене” и слично. Но, како су се у ову причу укључили и невенчани партнери и како није свако насиље физичко, морало је доћи и до промене терминологије. Такође, овакво партнерско насиље укључује и истополне везе, ма колико су истополни партнери покушавали да се прикажу као „бољи” или „другачији” од хетеросексуалних.

Нарочито је у обвом контексту битно приметити културолошке разлике. Наиме, иако „већина аутора данас када говори о друштвено историјским перспективама насиља у породици пажњу усмерава на европски и северноамерички континент, ваља напоменути да је посебно суров однос према женама приметан у азијским земљама, попут Индије”³. Овде имамо прилично лошу ситуацију и данас, заправо све гору, јер раније нису била бележена силовања, нарочито не групна, а сада се то често дешава. Оно што је било још горе је да су док Британци тај обичај нису искоренили, „вековима практиковани насилни обичаји и након мужевљеве смрти. Пример који се може истаћи у овом контексту јесте обичај назван Сати, а у коме се жена, удовица након мужевљеве смрти, жива спаљује са телом супруга”.

Насиље у породици или партнерско насиље се данас, стога, дефинише у већ спомињаном Уједињеном Краљевству као „свако насиље које укључује све чинове физичког, сексуалног, психолошког насиља”⁴ које може учинити члан породице или интимни партнер.⁵ Наравно, овај је законски оквир преширок за насиље почињено само између партнера, али ће стога бити скован следећи термин, који гласи „насиље интимног партнера” које се понекад или често

---

1 Migliaccio, Todd A. (July 2002). "Abused Husbands: A Narrative Analysis". *Journal of Family Issues*. 23 (1): 26–52

2 Straus, Murray A.; Kantor, Glenda Kaufman; Moore, David W. (1997). "Change in Cultural Norms Approving Marital Violence from 1968-1994". In Kantor, Glenda Kaufman; Jasinski, Jana L. *Out of the Darkness: Contemporary Perspectives on Family Violence (PDF)*. Thousand Oaks, CA.: Sage. pp. 3–16

3 Радић, Горан: Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, 2015, стр. 17

4 Mirrlees-Black, Catriona (1999). *Domestic Violence: Findings from a new British Crime Survey self-completion questionnaire (PDF)*. London: Home Office. pp. 17–26.

5 Britton, Andrew (2011). "Intimate violence: 2010/11 BCS". In Smith, Kevin. *Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence, 2010/2011: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales, 2010/2011 (PDF)*. London: Home Office. p. 96.

кориси као синоним за насиље у породици, али је заправо ужи вид насиља, дакле, само између партнера који су у интимној вези, искључујући децу и родитеље и слично.⁶ Дакле, овде су укључене само особе које су у директној интимној вези, тј. браку, кохабитацији, или су у питању нехоабитиријући интимни партнери (двоје који су у вези али не живе заједно).⁷ Овде се овој прилично универзално прихваћеној британској дефиницији прикључује и Светска здравствена организација (World Health Organization (WHO) која додаје „контролишуће понашање” као облик насилног понашање међу интимним партнерима.⁸

Насиље међу интимним паровима се примећује и међу хетеросексуалним и међу хомосексуалних везама а у првом случају укључује и насиље мушкараца над женама и женама над мушкарцима (славне карикатуре и скичеви са „оклагјама” су пример да је то прилично прихваћено као друштвена норма за „прекорачење брачне дисциплине” као што су пијанство, касно долажење кући и могуће неверство).⁹ Дакле, породично насиље представља шири термин од овог, и укључује и насиље према деци, насиље према старијима, и све друге чинове насиља у оквиру породице.¹⁰

Уједињене Нације су 1993. године у *Декларацији о елиминисању насиља над женама* денинисале насиље у породици као:

„Физичко, сексуално, или психолошко насиље које се дешава унутар породице, укључујући пребијање или ударање, сексуално насиље над женама или женском децом у домаћинству, насиље везано за мираз, односно изнуду мираза, брачно силовање, женско генитално сакаћење и остале традиционалне праксе које повређују жене, насиље које није везано за брак као и насиље везано за манипулацију и експлоатацију”.

У овој верзији можемо видети да се насиљем сматрају и неке неевропске праксе као што су, нама чудни обичаји за „улепшавање” жена насилним методама, на пример, смањење стопала, прстенови који издужују врат или дрвени прстенови у уснама и слично.

Нажалост, данас је насиље и даље присутно на свим меридијанима и међу свим културама. Рецимо, „процењује се да је у САД и Великој Британији само трећина случаја насиља у породици пријављена полицији.”¹¹

6 Roe, Stephen (2009). "Intimate violence: 2007/08 BCS". In Povey, David. Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence, 2010/2011: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales, 2007/2008 (PDF). London: Home Office. p. 66.

7 Hall, Philip (2011). "Intimate violence: 2009/10 BCS". In Smith, Kevin. Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence, 2009/2010: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales, 2009/2010 (PDF). London: Home Office. p. 82.

8 Watson, Dorothy; Parsons, Sara (2005). Domestic Abuse of Women and Men in Ireland: Report on the National Study of Domestic Abuse (PDF). Dublin: National Crime Council of Ireland. p. 24.

9 Tjaden, Patricia; Thoennes, Nancy (2000). Full Report of the Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence Against Women (PDF). Washington DC: National Institute of Justice. p. 26.

10 Bunge, Valerie Pottie; Locke, Daisy, eds. (2000). Family Violence in Canada: A Statistical Profile 2000 (PDF). Ottawa: Statistics Canada. p. 11.

11 Patricia Tjaden and Nancy Thoennes. Full Report of the Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence Against Women. National Institute of Justice and the Centers for Disease Control and Prevention, November 2000, NCJ 183781

Историјски осврт

Историјски осврт на законска решења

Можемо рећи да је историјски, све до почетка 19. века, однос мушкараца према женама у патријархалним друштвима био прилично карактеристично исти, односно већина правних система је сматрала да је брачно насиље сасвим легитиман начин да се искаже ауторитет над сопственом женом.¹² Скретање пажње јавности на насиље у породици, тако се барем у широј јавности сматра, отпочело је са појавом женског покрета, нарочито феминизма и покрета за женска права насталих седамдесетих година 20. века, чија је главна преокупација била решавање проблема претучених жена чији су агресори били њихови мужеви. У том смислу кореспондира и податак у првој употреби термина 1973. године.

Један супротан пример, опет, налазимо 1641. где се изгледа пуританци залажу за ново осмишљавање друштва, односно у „Статуту слобода Колоније Масачусетс Беј” они дефинишу да „удата жена мора бити ослобођена телесних корекција или удараца од стране свог мужа”¹³. Међутим, 19. век доноси велике промене. Са појавом покрета политичке агитације долази до промена и у јавном схватању насиља у породици и у смислу иновираних законске заштите.

То се прво дешава у САД, у УК и у другим протестантским земљама.¹⁴ 1850. године, Тенеси је постао прва држава у Сједињеним Америчким Државама која је експлицитно забрањивала ударање супруге.¹⁵ Друге државе ускоро су следиле. Године 1878. Закон о брачним делима у Уједињеном Краљевству омогућио је женама у Великој Британији и Ирској да траже правно одвајање од мучитељског мужа.¹⁶ До краја 1870-их, већина судова у Сједињеним Државама одбацила је тврдње о правима мужева да физички дисциплинују своје жене.¹⁷ До почетка 20. века, уобичајено је да полиција интервенише у случајевима насиља у породици у Сједињеним Државама, али хапшења су остала још увек ретка¹⁸.

---

12 Moffitt, Terrie E.; Caspi, Avshalom E. (July 1999). "Findings About Partner Violence From the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study" (PDF). National Institute of Justice: Research in Brief: 2.

13 Straus, Murray A. (March 2008). "Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations" (PDF). Children and Youth Services Review. 30 (3): 258.

14 Krantz, Gunilla (April 2012). "Men's and women's exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden". BioMed Central.

15 Gelles, Richard J.; Straus, Murray A. (1988). Intimate Violence: The Causes and Consequences of Abuse in the American Family (PDF). New York: Simon & Schuster. p. 104

16 Saunders, Daniel G. (1988). "Wife Abuse, Husband Abuse, or Mutual Combat? A Feminist Perspective on the Empirical Findings". In Yllö, Kersti; Bogard, Michele. Feminist Perspectives on Wife Abuse. Thousand Oaks, CA.: Sage. pp. 90–113.

17 Dobash, Russell P.; Dobash, R. Emerson; Wilson, Margo; Daly, Martin (February 1992). "The Myth of Sexual Symmetry in Marital Violence". Social Problems. 39 (1): 71–91.

18 Straus, Murray A. (1999). "The Controversy Over Domestic Violence by Women: A Methodological, Theoretical and Sociology of Science Analysis". In Arriaga, Ximena B.; Oskamp, Stuart. Violence in Intimate Relationships (PDF). Thousand Oaks, CA: Sage. pp. 17–44.

Међутим, ово није баш отишло далеко од Америке и уопште, од протестантских земаља. У медитеранским земљама је постојала чудна мешавина матријархата и патријархата, где је често било различитих облика насиља у породици, „у оба смера”. У већини правних система широм света, правни системи се питањем насиља у породици баве тек од деведесетих година 20. века па надаље. И заиста, пре краја 20. века, у већини земаља, било је врло мало заштите, у праву или у пракси, против насиља у породици.¹⁹ 1993. године УН је објавила *Стратегије за суочавање са насиљем у породици: Приручник за ресурсе*.²⁰ Ова публикација је позвала земље широм свијета да третирају насиље у породици као кривично дело, и ова стратегија је преписала да право на приватни породични живот не укључује право на злостављање чланова породице и признало да је у време писања ове стратегије већина правних система посматрала насиље у породици као нешто очигледно мање важно, будући да је насиље у породици 1993. године било у великој мери изван обима закона, описујући ситуацију у то време на следећи начин:

„Физичко дисциплиновање деце је дозвољено и у принципу је чак и подстакнуто у многим правним системима, а велики број земаља дозвољава умерену физичку казну супруге или, уколико то немају у закону уписано сада, то су имали у последњих 100 година. Већина правних система уопште не криминализује околности у којима је жена присиљена да има сексуалне односе са својим супругом против своје воље [...] Заиста, у случају насиља над женама, постоји широко распрострањено уверење да жене провоцирају, могу толерисати или чак уживају у одређеном нивоу насиља од својих супружника.”²¹ Ово последње може звучати шокантно али тако је записано.

Облици насиља међу интимним партнерима

Насиље у породици може да узме различите облике, као што је акт физичке агресије или напада (ударање, шутирање, грижење, шамарање, бацање ствари на особу и слично), затим сексуално насиље, контролисање, доминацију, застрашивање, праћење, занемаривање, економску депривацију и слично.²² Такође укључује довођење у опасност, навођење на криминал, киднаповање, назаконоито задржавање, и слично.²³

Физичко насиље

Физичко насиље је оно које подразумева контакт између две особе који изазива страх, бол, повреде, другу физичку патњу или телесне повреде. Осим

19 Archer, John (September 2000). "Sex Differences in Aggression between Heterosexual Partners: A Meta-Analytic Review" (PDF). *Psychological Bulletin*. 126 (5): 651–680

20 Nathanson, Paul; Young, Katherine (2006). *Legalizing Misandry: From Public Shame to Systemic Discrimination Against Men*. McGill-Queen's Press - MQUP. p. 650.

21 Dobash, Russell P.; Dobash, R. Emerson (May 2004). "Women's Violence to Men in Intimate Relationships: Working on a Puzzle" (PDF). *British Journal of Criminology*. 44 (3): 324–349.

22 Johnson, Michael P. (December 2005). "Domestic Violence: It's Not About Gender-Or is It?" (PDF). *Journal of Marriage and Family*. 67 (5): 1126–1130.

23 Straus, Murray A. (May 1980). "Victims and Aggressors in Marital Violence" (PDF). *American Behavioral Scientist*. 23 (5): 683.

класично препознатљивог насиља, ускраћивање медицинске помоћи, сна, терапеја на дрогу или алкохол јесу такође облици физичког насиља²⁴. Посебно се у последње време акценат баца на „невидљиве” акте насиља као давлeње, које не оставља трагове али је врло опасно.²⁵

Што се тиче екстремних облика насиља као што је убиство, више од 50% убистава жена учинили су бивши или садашњи партнери у САД.²⁶ У УК, 37% убијених жена су убијене од стране својих интимних партнера, а свега 6% су убиле њихове интимне партнерке. У Канади, Аустралији, Јужној Африци, Израелу, овај проценат је између 40 и 70.²⁷ Светска здравствена организација овај број поставља на 38% глобално.²⁸

Широм света постоје многе врсте насиља као што је бацање киселине у лице, у Индији су неверним женама некад одсецали носеве да се препознају у друштву, а на Блиском Истоку и другим деловима постоје убиства из части, ако је жртва наводно нанела срамоту породици.²⁹ Некада се ово дешава ако жртва не жели да се уда за предодређеног мушкарца, или спава или жели да се венча са неким ван заједнице. У Јужној Азији су честа убиства због мираза, где се новоудата жена убија у кући свог мужа, а убија је породица мужа због малог мираза који је добила. Обично је ово последица дужег неуспешног цељкања око мираза³⁰. У Индији је 2011. године National Crime Records Bureau утврдио 8.618 оваквих убистава, али незваничне цифре наговештавају најмање три пута већи број.³¹

Сексуално насиље

Сексуално насиље је тек недавно признато да се може десити у браку или интимној вези, а резултати су прилично поражавајући, што сведочи Табела 1. Раније је било уврежено мишљење да је жена дужна да спава са мушкарцем када је у интимној вези или браку.

Женско генитално сакаћење (енглески: Female genital mutilation (FGM)) концентрисано је, срећом, у 29 земаља са великим варијацијама у преваленци-

---

24 Whitaker, Daniel (May 2007). "Differences in Frequency of Violence and Reported Injury Between Relationships With Reciprocal and Nonreciprocal Intimate Partner Violence". *Am J Public Health*. 97 (5): 941–947.

25 Straus, Murray A. (March 2008). "Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations" (PDF). *Children and Youth Services Review*. 30 (3): 260–261.

26 "Family Violence Statistics: Including Statistics on Strangers and Acquaintances" (PDF). Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice.

27 Vivian, Dina; Langhinrichsen-Rohling, Jennifer (Summer 1994). "Are bi-directionality violent couples mutually victimized? A gender-sensitive comparison". *Violence & Victims*. Springer. 9 (2): 107–124.

28 Young, Cathy (September 2005). *Domestic violence: an in-depth analysis*. Independent Women's Forum. p. 8. Position paper no. 504.

29 Moffitt, Terrie; Caspi, Avshalom (July 1999). "Findings About Partner Violence From the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study". *Research in Brief*: 4.

30 Straus, Murray A. (June 2010). "Thirty Years of Denying the Evidence on Gender Symmetry in Partner Violence: Implications for Prevention and Treatment" (PDF). *Partner Abuse*. 1 (3): 351.

31 Sommer, Reena; Barnes, Gordon E.; Murray, Robert P. (December 1992). "Alcohol consumption, alcohol abuse, personality and female perpetrated spouse abuse". *Personality and Individual Differences*. 13 (12): 1315–1323.

ји³² а СЗО га урачунава у сексуално насиље.³³ Такође, у сексуално насиље СЗО убраја и инспекцију невиности приликом уласка у брак. Сматра се да је у овом тренутку 129 милиона жена погођено овим.

Осим иницијације секса на насилан начин, путем физичке силе, сексуално насиље се дешава кроз моменте када је особа немоћна да схвати природу чина, не може да одбије учешће, било кроз утицај алкохола или дроге, или не може да комуницира да каже да не жели однос. Ово се може десити због недораслости (ту се дефинише година када се сматра да особа схвата шта је сексуални однос), токсиканти итд.³⁴

Табела 1: *Процент жена који је пријавио стварно или намеравано силовање или сексуални напад у браку или интимној вези (крај 90-их)*³⁵

Земља	Процент
Швајцарска	12%
Немачка	15%
САД	15%
Канада	15%
Никарагва	22%
УК	23%
Зимбабве	25%
Индија	28%

Такође, још један облик је „репродуктивно навођење”, где се женска особа наводи на однос који се мора завршити трудноћом. СЗО такође укључује и праксу наслеђивања жена, или насилни брак као сексуално насиље.³⁶

Силовање у браку се сада кажњава у 104 земље света.

Емоционално насиље

Емоционално насиље је образац понашања у коме се понавља застрашивање, претња и слично што доводи до дехуманизације особе и систематски урушава самопоуздање особе.³⁷ Често се овде дешава и јавно понижење, изо-

32 Bates, Elizabeth A.; Graham-Kevan, Nicholas; Archer, John (January 2014). "Testing predictions from the male control theory of men's partner violence". *Aggressive Behavior*. 40 (1): 46–50.

33 Straus, Murray A.; Hotaling, Gerald T., eds. (1980). *The Social Causes of Husband-Wife Violence* (PDF). Minnesota: University of Minnesota Press.

34 Holtzworth-Munroe, Amy; Bates, Leonard; Smutzler, Natalie; Sandin, Elizabeth (Summer 1997). "A Brief Review of the Research on Husband Violence, Part II: The Psychological Effects of Husband Violence on Battered Women and Their Children". *Aggression and Violent Behavior*. 2 (2): 179–213.

35 Medeiros, Rose A.; Straus, Murray A. (2006). "Risk Factors for Physical Violence Between Dating Partners: Implications for Gender-Inclusive Prevention and Treatment of Family Violence". In Hamel, John; Nicholls, Tonia. *Family Approaches to Domestic Violence: A Practitioner's Guide to Gender-Inclusive Research and Treatment* (PDF). New York: Springer. pp. 59–87.

36 Bair-Merritt, Megan H; Crowne, Sarah Shea; Thompson, Darcy A; Sibinga, Erica; Trent, Maria; Campbell, Jacquelyn (2010-10-01). "Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations". *Trauma, violence & abuse*. 11 (4): 178–189.

37 Follingstad, Diane R.; DeHart, Dana D. (September 2000). "Defining psychological abuse of husbands toward wives: contexts, behaviors, and typologies". *Journal of Interpersonal Violence*. 15 (9): 891–920.

лација и константно критиковање. Чест вид насиља је праћење, и врло често га примењују текући партнери. Партнер често може да покуша да има потпуну контролу над особом, и то другу доводи до депресије, поремећаја у спавању, коришћењу алкохола и дрога и слично.³⁸

Економско насиље

Економско насиље је форма злостављања у коме један од партнера има контролу над финансијама друге особе и приступ њеним економским ресурсима.³⁹ Такође овде спада и присиљавање особе да потписује документе којима се одриче власништва над стварима или продаје нешто. Мењање тестаментa спада у ову категорију.

Насиље над мушкарцима

Што се тиче насиља над мушкарцима у овом контексту, оно укључује све малопре соменуће врсте насиља. Међутим, ако се жене боје да пријаве насиље због тога што се осећају слабије, мушкарци се прибојабвају да ће бити осуђени као слабији. Такође, и полиција ређе хапси жене починитељке насиља. Често и судије а не само полицијци виде жене насилнике као „жртве које се свете”, а не насилнике.⁴⁰ Мушкарци се често плаше социјалне стигме ако се обратe властима.

Још један контроверзни аспект женског извршења насиља над мушкарцима у интимним везама је теорија синдрома малтретираног мужа. У светлу налаза Националног истраживања о насиљу у САД из 1975. године, Сузан К. Штајнмец је написала чланак 1977. године, у којој је известила јавност путем употребе овог израза, који је симетричан у односу на већ постојећи „синдром злостављане жене”.⁴¹

Штајнмецова је извршила бројна емпиријска истраживања пре писања чланка. Употребом нерепрезентативног узорка широке базе педесет и четири пара, она је открила да су мушкарци починили насиље над партнером са стопом од 47%, а жене са 43%. Ово је био изненађујуће висок резултат. Открила је и да, док је 39% супружника бацило на своју партнерку предмет, 31% жена је такође бацило предмете на своје партнере; 31% мужева је гурало своје партнерке, у поређењу са 32% жена; 20% мужева претукло је своје жене, 20% жена је претукло своје мужеве; 10% мужева претукло је своје жене предметима, а 10% жена је урадило исто.⁴²

---

38 Hilberman, Elaine (November 1980). "Overview: the "wife-beater's wife" reconsidered". *American Journal of Psychiatry*. 137 (11): 1336–1347.

39 Adams, Adrienne E.; Sullivan, Cris M.; Bybee, Deborah; Greeson, Megan R. (May 2008). "Development of the scale of economic abuse". *Violence Against Women*. 14 (5): 563–588.

40 Kingsnorth, Rodney F.; MacIntosh, Randall C. (September 2007). "Intimate partner violence: the role of suspect gender in prosecutorial decision - making" (PDF). *Justice Quarterly*. 24 (3): 460–495.

41 Steinmetz, Suzanne K. (1977). «The Battered Husband Syndrome». *Victimology* 2 (3–4): 499-509.

42 Steinmetz, Suzanne K. (1977). *Cycle of Violence: Assertive, Aggressive and Abusive Family Interactions*. New York

Па ипак, и даље је преваленција насиља над мушкарцима мање документована него она над женама.

Оно што је јасно документовано је да је женама лакше да избегну хапшење и законске мере. Током 1985. Murray A. Straus и Richard J. Gelles су вршили студију за U.S. National Family Violence Survey и открили да су на национално репрезентативном узорку од 41 позива у помоћ због насиља (24 жене и 17 мушкараца), мушкарцима је наређено да напусте кућу у 41,4% случајева а женама у 0% случајева. Мушкарцима је у 28,2% пређено директним хапшењем, а женама у 0% случајева. Чак је у 12,1% случајева када је мушкарац звао у помоћ, он ухапшен а не жена!⁴³

У Енглеској и Велсу је утврђено да је 4,2% мушкараца имало оваква исуства у последњих годину дана а током целог живота 14,9%. У Републици Ирској, извештај из 2005. је показао (радио га је National Crime Council) да је 15% жена и 6% мушкараца имало претрпљене тешке нападе насиља током живота, што чини око 213 хиљада жена и 88 хиљада мушкараца⁴⁴.

Насиље у истополним односима

У случају насиља у породици који би се посматрале у овој групи, студија и анализа преваленције су недавне, пошто иницијална концепција оваквог насиља није укључивала оно што би могло да се деси у афективним односима између особа истог пола⁴⁵; овде би се посматрао став сличан концепту „примарног агресора”.

Супротно од става да су у питању „нежнији односи пуни разумевања”, ова група становништва ће вероватније имати искуство насиља од стране интимног партнера него што би ово негативно искуство имали хетеросексуални мушкарци или жене, са вербалним, физичким и сексуалним испољавањима.⁴⁶ Такав злочин био би подстакнут „хетеронормативношћу” - а хомофобија - било на нивоу породице - због трајности боравка „у ормару” и немогућности напуштања радне или социо-културне средине, би додатно отежавала отвореност да говори о самом насиљу или да се насиље препозна а, с друге стране, оне који су класификовани као бисексуалци (жене нарочито) ће доживети већу стопу виктимизације и вероватније ће их силовати партнер супротног пола из истих разлога⁴⁷.

43 Gelles, Richard J.; Straus, Murray A. (1988). *Intimate Violence: The Causes and Consequences of Abuse in the American Family* (PDF). New York: Simon & Schuster. p. 262

44 Watson, Dorothy; Parsons, Sara (2005). *Domestic Abuse of Women and Men in Ireland: Report on the National Study of Domestic Abuse* (PDF). Dublin: National Crime Council of Ireland. p. 24

45 Letellier P. (1994). «Gay and bisexual male violence victimization: Challenges to feminist theory». *Violence and Victims* 9 (2): 95-106.

46 Greenwood, G.L.; Relf, M.V.; Huang, B.; et al. (2002). «Battering victimization among a probabilitybased sample of men who have sex with men». *American Journal of Public Health* 92 (12): 1964-1969.

47 Messinger, Adam M. (julio de 2011). «Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey». *Journal of Interpersonal Violence* (en inglés) 26 (11): 2228-2243.

Законска решења у упоредним законодавствима

Законска решења у УК, Аустрији и Немачкој

У различитим законодавствима је зачуђујуће различито решено ово питање, с обзиром на релативни консензус око овог питања макар у европским земљама. У том смислу, потврђују се речи Горана Радића, који каже „премда су оквиром међународног права последње две деценије остварени значајни напори ка подизању стандарда процесноправне заштите жртава насиља у породици, као и унификацији међунационалних решења, посматрано на нивоу различитих европских и светских легислатива приметне су значајне разлике у операционализацији конкретних законских норми.“⁴⁸ У САД свака од 50 држава има своје сопствене концепције казни и права. Ту се пре свега мисли на „разлике у погледу овлашћења полиције, могућност издавања хитних протективних налога, различитост природе мера хитне заштите и њихово трајање“.⁴⁹

У УК уопште не постоји овако дело као дефинисано дело, већ га, изненађујуће, покрива овај низ закона: *Offences Against Person Act* (1861), *Sexual Offence Act* (1956), *Homicide Act* (1957), *Criminal Damage Act* (1971), *Police and Criminal Evidence Act* (1984), *Criminal Justice Act* (1988), *Criminal Justice and Public Order Act* (1994), *Protection from Harassment Act* (1997), *Family Law Act* (1997), *Criminal Justice Act* (1998), *Youth Justice and Criminal Evidence Act* (1999), *Sexual Offence Act* (2003), *Crime and Victim Act* (2004).

Срећом, мало боља решења су дата у непосредној близини Србије. Наиме, „прегледом релеванте литературе, аустријски модел процесноправне заштите жртава породичног насиља представља се по правилу као једно од најбољих решења у Европи.“⁵⁰ Тако је „Законом о заштити од насиља у породици (*Bundesgesetz zum Schutz vor Gewalt in der Familie: GeSchG*) усвојеном 1997. године учињена кључна прекретница у погледу државне реакције према учиниоцима ове врсте кривичних дела“.⁵¹ Аустрија предвиђа „четири врсте мера, укључујући налог насилнику за напуштање дома и његове непосредне близине, забрану повратка у дом и његову непосредну близину, забрану приступа на тачно одређеним местима, и избегавање сусретања и контактирања са жртвом.“⁵² Сходно § 38. Закона о сигурности и полицији „полицајци имају право удаљити особу из дома која представља опасност, односно од које се може очекивати озбиљан напад на нечији живот, здравље и слободу.“⁵³

---

48 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 124

49 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 124

50 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 135

51 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 135

52 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 135

53 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 136

Процесноправна заштита жртва породичног насиља у Немачкој обухваћена је одредбама како савезних закона, тако и посебних закона на нивоу федералних јединица. У том смислу немачко законодавство дати оквир регулише кроз грађанско право и Закон о заштити од насиља у породици, односно кроз кривично и полицијско право. Процесноправне мере заштите у датој држави подељене су на мере заштите, поверавање стана на одређено време или трајно жртви као једином кориснику или издавање полицијског налога за иселење из стана. Као и у претходно приказаним моделима, немачко законодавство предвиђа да се заштитне мере могу издавати у хитном поступку, односно без присуства окривљеног лица (*ex parte*).⁵⁴

Законска решења у Србији

У Србији је дуго времена, као и у целом овом делу Европе, овај проблем био прилично лоше препознат, а овде су, као што смо рекли, били укључени и други делови Европе. Но, након иницијативе радне групе Виктимолошког друштва Србије, као и вишегодишњег ангажовања активиста у погледу наглашавања потребе строжијег кажњавања насилника, Законом о изменама и допунама Кривичног закона Републике Србије од 9. марта 2002. године, остварене су измене кривичног законодавства које се често представљају као прекретница у погледу достизања међународних кривичноправних стандарда и усклађивања важеће регулативе у датој области са земљама региона и Европе.⁵⁵ Закон о спречавању насиља у породици је ступио на снагу 2016. године⁵⁶. Члан 3 Закона дефинише насиље у породици на следећи начин: „Насиље у породици, у смислу овог закона, јесте акт физичког, сексуалног, психичког или економског насиља учиниоца према лицу са којим се учинилац налази у садашњем или ранијем брачном или ванбрачном или партнерском односу или према лицу са којим је крвни сродник у правој линији, а у побочној линији до другог степена или са којим је сродник по тазбини до другог степена или коме је усвојитељ, усвојеник, храњеник или хранитељ или према другом лицу са којим живи или је живео у заједничком домаћинству,“ а дела која он кажњава а која су у вези са темом овог рада су:

- прогањање (члан 138а Кривичног законика);
- силовање (члан 178. Кривичног законика);
- обљуба над немоћним лицем (члан 179. Кривичног законика);
- обљуба злоупотребом положаја (члан 181. Кривичног законика);
- недозвољене полне радње (члан 182. Кривичног законика);
- полно узнемиравање (члан 182а Кривичног законика);
- подвођење и омогућавање вршења полног односа (члан 183. Кривичног законика);
- посредовање у вршењу проституције (члан 184. Кривичног законика);

54 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 139

55 Радић, Горан (2015): Поступци заштите од насиља у породици, дисертација, Универзитет Привредна академија у Новом Саду, стр. 169

56 "Sl. glasnik RS", br. 94/2016

- насиље у породици (члан 194. Кривичног законика);
- недавање издржавања (члан 195. Кривичног законика);
- кршење породичних обавеза (члан 196. Кривичног законика);
- трговина људима (члан 388. Кривичног законика);
- друга кривична дела, ако је кривично дело последица насиља у породици.

Процеу ризика на лицу места врши полицијски службеник (Чланови 14. и 15.) а пре окончања процене ризика, надлежни полицијски службеник може, по потреби, затражити мишљење центра за социјални рад (Члан 15). Притом се могу изрећи хитне мере, а то су: мера привременог удаљења учиниоца из стана и мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој. У случају да се одреди да је у питању неко од дела које је набројано, примењују се мере одређене одређеним законима.

Закључак

Утешно је приметити да се Србија, лагано, али ипак све брже, придружује развијеним земљама у свом законодавству. Али, како се све у свету мења, и постаје динамично, тако се и ситуација овде мења, и појављују се нови и нови изазови. Прво су се појавиле ванбрачне везе, па затим и истополне везе, а после тога и друге, софистицираније врсте насиља од физичког и сексуалног, као што су емоционално или финансијско. Иако наша земља нема проблема као што их имају земље Азије или Африке, где су жене често у ужасном положају, и овде постоји снажни сукоб између партијархалне културе којој су изложени мушкарци, који очекују да буду настављачи традиције, и нове културе коју женама намећу нови изазови, еманципација, али и масовни медији, по којима је потребно не само да се буде успешан у послу, остварен, да се у брак улази касније и са више искуства, него и да је цео живот гламурозна серија, као „Секс и град”, рецимо. Ово ставља и један и други пол у Србији под драматично сукобљене притиске и сукоб који је често насилан није искључен. Огроман број насилних чинова над женама, али све више и над мушкарцима, постаје појава која се мора ефикасно и законски, али и на лицу места регулисати, а иако је наш закон на рагу светских у овој области, и донет је 2016, нових решења увек мора и може бити у овој динамичној правној области која се мења исто колико и емоционалност и сексуалност у данашњем промелјивом и промењеном свету.

Литература:

1. Radić, Goran (2015): Postupci zaštite od nasilja u porodici, disertacija, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, str. 169
2. Migliaccio, Todd A. (July 2002). „Abused Husbands: A Narrative Analysis”. *Journal of Family Issues*. 23 (1): 26–52
3. „Sl. glasnik RS”, br. 94/2016

4. Straus, Murray A.; Kantor, Glenda Kaufman; Moore, David W. (1997). „Change in Cultural Norms Approving Marital Violence from 1968-1994”. In Kantor, Glenda Kaufman; Jasinski, Jana L. *Out of the Darkness: Contemporary Perspectives on Family Violence* (PDF). Thousand Oaks, CA.: Sage. pp. 3–16
5. Mirrlees-Black, Catriona (1999). *Domestic Violence: Findings from a new British Crime Survey self-completion questionnaire* (PDF). London: Home Office. pp. 17–26.
6. Roe, Stephen (2009). „Intimate violence: 2007/08 BCS”. In Povey, David. *Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence, 2010/2011: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales, 2007/2008* (PDF). London: Home Office. p. 66.
7. Britton, Andrew (2011). „Intimate violence: 2010/11 BCS”. In Smith, Kevin. *Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence, 2010/2011: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales, 2010/2011* (PDF). London: Home Office. p. 96.
8. Hall, Philip (2011). „Intimate violence: 2009/10 BCS”. In Smith, Kevin. *Homicides, Firearm Offences and Intimate Violence, 2009/2010: Supplementary Volume 2 to Crime in England and Wales, 2009/2010* (PDF). London: Home Office. p. 82.
9. Messinger, Adam M. (julio de 2011). «Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey». *Journal of Interpersonal Violence* (en inglés) 26 (11): 2228-2243.
10. Watson, Dorothy; Parsons, Sara (2005). *Domestic Abuse of Women and Men in Ireland: Report on the National Study of Domestic Abuse* (PDF). Dublin: National Crime Council of Ireland. p. 24.
11. Tjaden, Patricia; Thoennes, Nancy (2000). *Full Report of the Prevalence, Incidence, and Consequences of Violence Against Women* (PDF). Washington DC: National Institute of Justice. p. 26.
12. Bunge, Valerie Pottie; Locke, Daisy, eds. (2000). *Family Violence in Canada: A Statistical Profile 2000* (PDF). Ottawa: Statistics Canada. p. 11.
13. Moffitt, Terrie E.; Caspi, Avshalom E. (July 1999). „Findings About Partner Violence From the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study” (PDF). National Institute of Justice: Research in Brief: 2.
14. Straus, Murray A. (March 2008). „Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations” (PDF). *Children and Youth Services Review*. 30 (3): 258.
15. Krantz, Gunilla (April 2012). „Men’s and women’s exposure and perpetration of partner violence: an epidemiological study from Sweden”. *BioMed Central*.
16. Gelles, Richard J.; Straus, Murray A. (1988). *Intimate Violence: The Causes and Consequences of Abuse in the American Family* (PDF). New York: Simon & Schuster. p. 104
17. Saunders, Daniel G. (1988). „Wife Abuse, Husband Abuse, or Mutual Combat? A Feminist Perspective on the Empirical Findings”. In Yllö, Kersti; Bogard, Michele. *Feminist Perspectives on Wife Abuse*. Thousand Oaks, CA.: Sage. pp. 90–113.
18. Dobash, Russell P.; Dobash, R. Emerson; Wilson, Margo; Daly, Martin (February 1992). „The Myth of Sexual Symmetry in Marital Violence”. *Social Problems*. 39 (1): 71–91.
19. Straus, Murray A. (1999). „The Controversy Over Domestic Violence by Women: A Methodological, Theoretical and Sociology of Science Analysis”. In Arriaga, Ximena B.; Oskamp, Stuart. *Violence in Intimate Relationships* (PDF). Thousand Oaks, CA: Sage. pp. 17–44.
20. Archer, John (September 2000). „Sex Differences in Aggression between Heterosexual Partners: A Meta-Analytic Review” (PDF). *Psychological Bulletin*. 126 (5): 651–680
21. Nathanson, Paul; Young, Katherine (2006). *Legalizing Misandry: From Public Shame to Systemic Discrimination Against Men*. McGill-Queen's Press - MQUP. p. 650.

22. Dobash, Russell P.; Dobash, R. Emerson (May 2004). „Women's Violence to Men in Intimate Relationships: Working on a Puzzle” (PDF). *British Journal of Criminology*. 44 (3): 324–349.
23. Whitaker, Daniel (May 2007). „Differences in Frequency of Violence and Reported Injury Between Relationships With Reciprocal and Nonreciprocal Intimate Partner Violence”. *Am J Public Health*. 97 (5): 941–947.
24. Johnson, Michael P. (December 2005). „Domestic Violence: It's Not About Gender-Or is It?” (PDF). *Journal of Marriage and Family*. 67 (5): 1126–1130.
25. Straus, Murray A. (May 1980). „Victims and Aggressors in Marital Violence” (PDF). *American Behavioral Scientist*. 23 (5): 683.
26. „Family Violence Statistics: Including Statistics on Strangers and Acquaintances” (PDF). Bureau of Justice Statistics, U.S. Department of Justice.
27. Hilberman, Elaine (November 1980). „Overview: the „wife-beater's wife” reconsidered”. *American Journal of Psychiatry*. 137 (11): 1336–1347.
28. Messinger, Adam M. (julio de 2011). «Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey». *Journal of Interpersonal Violence* 26 (11): 2228–2243.
29. Letellier P. (1994). «Gay and bisexual male violence victimization: Challenges to feminist theory». *Violence and Victims* 9 (2): 95–106.
30. Gelles, Richard J.; Straus, Murray A. (1988). *Intimate Violence: The Causes and Consequences of Abuse in the American Family* (PDF). New York: Simon & Schuster. p. 262
31. Steinmetz, Suzanne K. (1977). *Cycle of Violence: Assertive, Aggressive and Abusive Family Interactions*. New York
32. Kingsnorth, Rodney F.; MacIntosh, Randall C. (September 2007). „Intimate partner violence: the role of suspect gender in prosecutorial decision-making” (PDF). *Justice Quarterly*. 24 (3): 460–495.
33. Vivian, Dina; Langhinrichsen-Rohling, Jennifer (Summer 1994). „Are bi-directionality violent couples mutually victimized? A gender-sensitive comparison”. *Violence & Victims*. Springer. 9 (2): 107–124.
34. Young, Cathy (September 2005). Domestic violence: an in-depth analysis. Independent Women's Forum. p. 8. Position paper no. 504.
35. Moffitt, Terrie; Caspi, Avshalom (July 1999). „Findings About Partner Violence From the Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study”. *Research in Brief*: 4.
36. Straus, Murray A. (June 2010). „Thirty Years of Denying the Evidence on Gender Symmetry in Partner Violence: Implications for Prevention and Treatment” (PDF). *Partner Abuse*. 1 (3): 351.
37. Sommer, Reena; Barnes, Gordon E.; Murray, Robert P. (December 1992). „Alcohol consumption, alcohol abuse, personality and female perpetrated spouse abuse”. *Personality and Individual Differences*. 13 (12): 1315–1323.
38. Bates, Elizabeth A.; Graham-Kevan, Nicholas; Archer, John (January 2014). „Testing predictions from the male control theory of men's partner violence”. *Aggressive Behavior*. 40 (1): 46–50.
39. Straus, Murray A.; Hotaling, Gerald T., eds. (1980). *The Social Causes of Husband-Wife Violence* (PDF). Minnesota: University of Minnesota Press.
40. Follingstad, Diane R.; DeHart, Dana D. (September 2000). „Defining psychological abuse of husbands toward wives: contexts, behaviors, and typologies”. *Journal of Interpersonal Violence*. 15 (9): 891–920.

41. Greenwood, G.L.; Relf, M.V.; Huang, B.; et al. (2002). «Battering victimization among a probabilitybased sample of men who have sex with men». *American Journal of Public Health* 92 (12): 1964-1969.
42. Steinmetz, Suzanne K. (1977). «The Battered Husband Syndrome». *Victimology* 2 (3–4): 499-509.
43. Holtzworth-Munroe, Amy; Bates, Leonard; Smutzler, Natalie; Sandin, Elizabeth (Summer 1997). „A Brief Review of the Research on Husband Violence, Part II: The Psychological Effects of Husband Violence on Battered Women and Their Children”. *Aggression and Violent Behavior*. 2 (2): 179–213.
44. Medeiros, Rose A.; Straus, Murray A. (2006). „Risk Factors for Physical Violence Between Dating Partners: Implications for Gender-Inclusive Prevention and Treatment of Family Violence”. In Hamel, John; Nicholls, Tonia. *Family Approaches to Domestic Violence: A Practitioner's Guide to Gender-Inclusive Research and Treatment (PDF)*. New York: Springer. pp. 59–87.
45. Bair-Merritt, Megan H; Crowne, Sarah Shea; Thompson, Darcy A; Sibinga, Erica; Trent, Maria; Campbell, Jacquelyn (2010-10-01). „Why Do Women Use Intimate Partner Violence? A Systematic Review of Women's Motivations”. *Trauma, violence & abuse*. 11 (4): 178–189.
46. Adams, Adrienne E.; Sullivan, Cris M.; Bybee, Deborah; Greeson, Megan R. (May 2008). „Development of the scale of economic abuse”. *Violence Against Women*. 14 (5): 563–588.

VIOLENCE BETWEEN INTIMATE PARTNERS

Summary: Domestic violence was previously not identified outside of „marital obligations” and was even considered to be normal, as it is today considered in many cultures. Over time, there has been a development of consciousness, especially after the 1990s, when legislation around the world began to pay attention to this type of violence. Violence against intimate partners is not limited to marriage or physical and sexual violence, nor to heterosexual couples. Serbian legislation has been struggling to get on with it, taking on progressive environmental examples.

Key words: violence, domestic violence, sexual violence, emotional violence, physical violence, legislation, intimate partners violence